

Gråsisik *Carduelis flammea*

Global utbredelse

Gråsisiken har en sirkumpolar holarktisk utbredelse. Arten er inndelt i 4 underarter. Nominatunderarten *flammea* hekker i et bredt belte fra Fennoskandia, tvers over det nord-asiatiske kontinent og videre over Alaska og Canada til det nordlige Atlanterhav. De tre andre underartene finner vi hekkende på Grønland (*rostrata*), Island (*islandica*), og De britiske øyer og det europeiske kontinent (*cabaret*). Sistnevnte har utvidet utbredelsesområdet fra De britiske øyer og Mellom-Europa til også å omfatte kysten av Vest-Europa fra Frankrike, langs Nordsjøkysten til den svenske vestkysten og SV-Norge.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge opptrer to underarter som hekkefugler. Nominatformen *flammea* er i Sør-Norge alminnelig utbredt i bjørkebeltet på fjellet. Nord for Sognefjorden hekker underarten helt ut til kysten. Fra Trøndelag og nordover hekker den både i bjørkebeltet og vierregionen over tregrensa. Her hekker *flammea* også regulært på kysten. Den kan enkelte år også hekke i lavlandet i Sør-Norge. Underarten *cabaret* har et begrenset hekkeområde på Sørvestlandet fra Lindenes til Jæren. Underarten er nyinnvandret, og sikre hekkefunn er først gjort i slutten av 1980-årene. *Cabaret* hekket i 1990-91 i relativt tette kolonier på Lista, og langs kysten fra Flekkefjord til Egersund (Grimsby & Rør 1992). Det er uklart hvilken underart som hekker langs kysten fra Jæren nord til Bergen, men trolig er også dette *cabaret*.

Nominatunderarten hekker fortrinnsvis i bjørkebeltet, der reiret legges i bjørk. Over bjørkebeltet legges reiret gjerne i vier eller rett på bakken. I lavlandet benyttes også gran og furu som reirtrær. Mye tyder på at *flammea* først og fremst er avhengig av gode frøsettinger for å hekke, primært hos bjørk. Funn av gråsisik øst for Ural i potensiell hekkesesong, og meget lav frekvens av gjenfunn i hekkeområdet (A.O. Folkestad pers. medd.), tyder på at underarten har nomadisk karakter. Underarten går til hekking der den finner frø nok, og kan legge egg fra slutten av mars - medio sept. Hekking på Sunnmøre på sensommeren er iaktatt flere år. Disse har trolig hatt første kull i høyfjellet, for så å benytte seg av årets frøproduksjon i lavlandet (Folkestad pers. medd.).

Underarten *cabaret* skiller seg vesentlig fra nominatrasen, da den oppsøker det samme hekkeområdet flere år på rad. Underarten synes å foretrekke kystlynghei og områder med bjørkeskog innenfor utbredelsesområdet i Norge. På Lista hekker underarten også i lebeltene av furu og kulturlandskap med blandingsskog, slik den gjør på Kontinentet (Grimsby & Rør 1992).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Det er vanskelig å anslå noe angående bestandsstørrelse og bestandsutvikling hos nominatunderarten, da hekkesuksessen er så avhengig av frøsettingen hos bjørk, og muligens også en del andre frøsettere som gressarter. Videre også fordi bestanden hekker vidt utbredt i Norge og trolig også hekker langt

utenfor landegrensene i dårlige år. Det er ikke sannsynlig at inngrep eller forandring i hekkeområdene har medført en endring i bestanden de senere årene. Bestandsstørrelsen er i gode år meget stor, trolig et 6-7 sifret antall par.

Cabaret hekker i et meget begrenset område i landet. Første funn i Norge ble gjort 8/10-1962. I midten av 1970-årene ble det er gjort en rekke høstfunn av *cabaret* på Jæren/Sola (Bernhoft-Osa 1975, 1979). I 1987 ble det første sikre reirfunn av underarten registrert i Flekkefjord (*Piplerka* 2/1990). Siden dette er det gjort en rekke hekkefunn, spesielt på Lista. Det finnes i dag en betydelig hekkebestand av *cabaret* langs kysten Lindesnes - Egersund. Mye tyder på at underarten etablerte seg som hekkefugl i denne regionen i begynnelsen av 1980-årene, og har hatt en spesielt sterk bestandsøkning i slutten av 1980-årene (B.E. Paulsen & K. Olsen pers. medd.) Underartsbestemmelse før de siste 2-3 årene er imidlertid noe usikker. Pr. 1992 dreier bestanden seg trolig om flere hundre par.

Hekkebiologi

Nominatunderartens hekketidspunkt varierer som nevnt med tilgangen av frø, og eggleggingen inntreffer i fjelltraktene normalt i juni og begynnelsen av juli. Som i lavlandet kan tidlighekkinger også skje i fjellet med egglegging april-mai.

På Lista ankommer *cabaret* medio april, med egglegging i mai-juli, muligens har de to kull. Normalt observeres de første nyutfløyne ungene i begynnelsen av juni (Grimsby & Rør 1992). Begge underartene synes ofte å foretrekke å hekke i løse kolonier. Disse lar seg ofte lett finne pga. hannens spillflukt over området. Spillflukten kan iakttas i alle døgnets lyse timer, og de syngende fuglene er meget iørefallende.

Trekkforhold

Nominatunderarten streifer vidt omkring utenfor hekkesesongen og trekker gjerne ned i lavlandet fra slutten av september. Høsttrekkets omfang er variabelt, men synes hovedsakelig å foregå i oktober-november. Norsk-hekkende gråsisiker streifer vinterstid vidt innen et område i Nord-, Mellom- og Øst-Europa. Den norske bestanden av *cabaret* forsvinner fra hekkeområdene midtvinters. Det er uklart hvor de forsvinner, da ingen gjenfunn av ringmerkede fugler er gjort i vinterhalvåret. De senere årene er det innfanget *cabaret* i Oslofjordområdet midtvinters. Disse trenger ikke å være norske hekkefugler.

Jan Erik Rør

Gråsisik *Carduelis flammea*

516 ● Konstatert hekking

530 ● Sannsynlig hekking

659 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

